

HANS CHR. BJERG: DANSK MARINEHISTORISK BIBLIOGRAFI 1500–1975. *Marinehistorisk Selskabs Skrift nr. 12. Akademisk Forlag. København 1975. 166 s., kr. 43.45 + moms.*

Med denne bibliografi har dansk militærhistorisk forskning fået et nyttigt arbejdsredskab. I 1969 udkom en norsk militærhistorisk bibliografi (A. O. Johnsen, G. C. Wasberg, T. A. Høeg: Norsk militærhistorisk bibliografi. Forsvarets krigshistoriske Afdeling, Oslo 1969). For perioden, hvor Danmark og Norge var et rige, indeholder dette værk værdifulde litteraturhenvisninger om dansk land- og sømilitærhistorie. Siden 1973 har Det kongelige Garnisonsbibliotek jævnligt udsendt bibliografier over landmilitære emner. Der savnedes således stærkt en sømilitær bibliografi. Den foreliggende publikation udfylder dette savn.

Emneområdet er den danske eller den dansk-norske marines historie og den dansk-norske søkrigshistorie, idet flåden som bekendt indtil 1814 var en fælles dansk-norsk flåde. Litteratur om norske flådeforhold er derfor også registreret frem til 1814.

Den nedre tidsmæssige afgrænsning er begyndelsen af 1500 tallet. På dette tidspunkt – under kong Hans – blev Danmarks første egentlige orlogsflåde skabt. Den øvre tidsgrænse er 1975, idet kun titler trykt inden 1. januar 1975 er medtaget. Bibliografien er tilstræbt så fuldstændig som mulig. Således er også avisartikler registreret, hvilket normalt ikke er tilfældet, f. eks. ikke i Dansk historisk Bibliografi. Bibliografien er systematisk emneinddelt. Udgifveren har udarbejdet et helt nyt inddelingssystem. Eksisterende systemer, som det på Marinens bibliotek, det i Norsk militærhistorisk Bibliografi anvendte system eller det indenfor de danske biblioteker anvendte decimalclassesystem, er således ikke benyttet. Dette skyldes, at disse systemer enten indeholder emner, der ikke kan betegnes som marinehistorie, eller fordi marinehistorien er spredt ud over vidt forskellige grupper, hvorved man vanskeligt kan få noget overblik over litteraturen. Sidstnævnte forhold er tilfældet med decimalclassesystemet. Da Bjerg har villet se de vidtforskellige marinehistoriske aspekter under et, har han derfor måttet udarbejde et nyt inddelingssystem. Det anvendte system er opbygget således, at etcifrede arabertal angiver hovedgrupper. F. eks. angiver hovedgruppe 2. Strategiske og politiske overvejelser angående Søværnet. Gruppen er så igen underinddelt. Således indeholder gruppe 2.1 Flådens ordning, 2.2 Sømilitærstrategi og 2.3 Diskussion om Søværnets rolle, forsvarssagens sømilitære aspekt. Titlerne indenfor de enkelte undergrupper er opstillet kronologisk efter udgivelsesår og

forsynet med et nummer. Herved får man samtidig en forskningshistorisk oversigt over emnet, idet man kan se, hvorledes og hvornår emnet er blevet behandlet. Bibliografien er ikke annoteret, den er næsten »ren«. Kun i de tilfælde, hvor titlerne ikke er tilstrækkeligt oplysende, er der anført en supplerende kommentar i en parentes under det registrerede nummer. Bagerst i bibliografien findes et alfabetisk forfatterindex, der henviser til titlernes numre. Bibliografien kan således også benyttes, selvom man kun kender forfatterens navn. Alt i alt forekommer inddelingssystemet meget klart, overskueligt og let at arbejde med.

Inden for de rammer, som udgiveren har sat sig, har han tilsyneladende fået al litteratur med. Der er kun konstateret en enkelt forglemmelse, nemlig Poul Ib Liebes artikel »Matroserne ved Armeen«. Tidsskrift for Søværnen (herefter benævnt T.f.S.) 1971, s. 26–33.

Den kritik der kan rejses mod bibliografien drejer sig om emne- og tidsafgrænsningen. På s. 14 nævnes det, at der i bibliografien er lagt vægt på det historiske og det historiske aspekt. Der gøres opmærksom på, at der ikke er tale om en bibliografi om søværnen eller krigsvidenskab. For nærmere at indsnævre emneafgrænsningen omtales det, at dette forhold naturligvis har forårsaget udeladelser, som meget ofte har beroet på et skøn, der dog har været nødvendigt for ikke, at rammerne for bibliografien aldeles skulle sprænges.

Nærmere angives bibliografiens afgrænsning ikke. Generelt savner man derfor noget klarere retningslinier for, hvad der er taget med og hvorfor. T.f.S. har naturligvis leveret langt de fleste titler til bibliografien. Problemet med at skønne, hvad der burde medtages, drejer sig især om dette tidsskrift. Spørgsmålet er, hvad Bjerg mener, når han skriver, at der er lagt vægt på det historiske og det historiske aspekt.

På s. 21–25 under gruppe 2. Strategiske og politiske overvejelser angående søværnet er der for de sidste 40–50 år ingen registrerede numre herom, selvom der er skrevet mange artikler om dette emne. Den nyeste artikel, der er medtaget, er nr. 120 Holstein, Bent: Er det danske Søværn ødelagt? 30 s. Kbh. 1932.

I T.f.S. fra 1968 findes f.eks. en diskussion om, hvorledes flådens sammensætning burde være. Denne debat blev indledt med J. B. Pranovs artikel »Betragtninger vedrørende flådens sammensætning af egentlige krigsskibe under ændrede vilkår«. T.f.S. 1968 s. 313–23. Lignende diskussioner er som bekendt blevet ført i forrige århundrede og omkring århundredskiftet. Artikler, der omhandler disse diskussioner, er blevet registreret. Så hvorfor er artikler om dette emne fra mellemkrigstiden og indtil 1. januar 1975 ikke registreret? De er vel også historiske? Forklaringen er vel nok, at Bjerg har opfattet dem som hørende under krigsvidenskab, men dette burde være præciseret.

Også vedrørende andre emner kan man måske undre sig over, hvorfor nyere artikler ikke er medtaget. På s. 76 er der registreret litteratur om fiskeriinspektionen. Her er kun nævnt en bog fra 1906, nemlig nr. 872 Hammer, R.: Stationsskibenes Tilsyn med Fiskeriet under Island og Færøerne. 80 s. Kbh. 1906. I T.f.S. findes flere senere artikler om emnet, f. eks. K. Bang: Færøin-

spektionen i moderne perspektiv. T.f.S. 1965, s. 417–442. Hvor længe skal en sådan artikel opfattes som hørende under søvæsen, og hvornår bliver den en historisk artikel? Der findes i bibliografien adskillige artikler fra dette og forrige århundrede, der dengang de blev skrevet skildrede forhold, man i dag ville henregne under søvæsen. De er nu af Bjerg blevet opfattet som historiske og derfor registreret. Dette problem burde være uddybet under omtalen af emne- og tidsafgrænsningen.

Under punkt 12.2 findes litteratur om enkeltpersoner fortrinsvis søofficerer. Her er i visse tilfælde medtaget nekrologer, meget naturligt kun over kendte søofficerer, men hvem er kendte og ukendte? Det beror på en individuel vurdering. På s. 109 er registreret litteratur om V. Jøhnke, som var marineministeriets direktør under 1. verdenskrig. En nekrolog over Jøhnke i T.f.S. 1934, s. 132 ff er ikke medtaget. Nogle vil mene han var en kendt person. T.f.S. indeholder iøvrigt et hav af nekrologer over kendte og ukendte søofficerer. Man kunne ønske sig retningslinier for benyttelsen af disse og andre nekrologer.

Det er blevet nævnt, at bibliografien også medtager avisstof, hvilket i og for sig er prisværdigt, men der oplyses intet om hvilket avismateriale, der er registreret. Dette burde vel også være nævnt. Tilsyneladende drejer det sig om kronikker fra både hovedstads- og provinspressen, ligesom norske aviskronikker også er medtaget.

Til sidst vil jeg knytte et par kommentarer vedrørende den marinehistoriske forskning og litteratur. Bibliografien indeholder 2086 numre, hvilket er ganske meget. Hvis man ikke kender dette historiske område godt, kunne man let få indtryk af, at der er forsket meget i marinehistoriske emner. *Men det er der ikke.* Langt de fleste titler er småartikler, der i mange tilfælde indeholder et opkog af den eksisterende forskning. Et eksempel; nr. 1010 er en artikel af Ernst Christiansen med titlen »Kanonbådene – Napoleonstidens U-Baade«. Socialdemokraten, den 4.7.1941. I parentes har Bjerg udmærket oplyst, at denne kronik er skrevet på grundlag af Beutlich: Norges Sjøvæbning 1810–14 (Oslo 1940).

Forskningen har også koncentreret sig om specielle emner. Over halvdelen af numrene i bibliografien drejer sig om søkrigshistorie og personalhistorie. Tordenskjoldlitteraturen fylder alene 375 numre. Derimod er mange emner meget mangelfuldt behandlet, således mangler der i høj grad litteratur om marinens forhold under den lange fredsperiode 1720–1807.

Hvad der her kritisk er bemærket om bibliografien er til syvende og sidst kun detaljer. Udgiveren ved bedst, at ingen bibliografi nogensinde kan blive trykt uden at udvælgelseskriterier og emneafgrænsning ikke kan diskuteres. Der er med udgivelsen af Dansk Marinehistorisk Bibliografi udført et omfattende og værdifuldt arbejde, der fortjener megen ros.

Ole L. Frantzen